

CZU: 351.74

INTEGRITATEA PROFESIONALĂ – ELEMENT DE BAZĂ AL CAPACITĂȚII JURIDICE A POLIȚISTULUI

Marcel BOȘCANEANU,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Direcției studii și management al calității
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
ORCID: 0000-0002-4776-9349*

Rezumat

În prezentul studiu științific se analizează conceptul de integritate profesională – unul din elementele de bază al capacității juridice ale unui funcționar public cu statut special/polițist din cadrul MAI. Integritatea profesională reprezintă de fapt un criteriu care determină nivelul de încredere a societății în organele de drept, în special poliția. Este imposibilă manifestarea integrității profesionale a polițistului, dacă nu este promovat și consolidat sistemul de garanții sociale, acel câmp psihologic de legalitate chemat să influențeze psihicul polițiștilor, dar și garanția integrității – toate fiind asigurate de stat. Integritatea profesională este un criteriu obligatoriu atât la formarea inițială, cât și la formarea continuă a polițistului pe parcursul carierei.

Cuvintele-cheie: integritate profesională, funcționar cu statut special al MAI, polițist, capacitate juridică.

Summary

The present scientific study analyzes professional integrity, one of the basic elements of the legal capacity of a civil servant with a special status/police-man within the MAI. Professional integrity actually represents a criterion that determines the level of trust of society in law enforcement agencies, especially the police. It is impossible to demonstrate the professional integrity of the policeman, if the system of social guarantees is not promoted and consolidated, that psychological field of legality called to influence the psyche of the policemen, but also the guarantee of integrity - all being provided by the state. Professional integrity is a mandatory criterion both in the initial training and in the continuous training of the police officer throughout his career.

Keywords: professional integrity, official with special status of the MAI, police officer, legal capacity.

Introducere. Integritatea este o componentă crucială a capacității juri-

dice a unei persoane și se referă la caracterul său moral și la respectarea standardelor etice în toate aspectele vieții sale, inclusiv în domeniul legal și juridic.

Pentru polițiști, integritatea este o parte esențială a capacității lor juridice. Ei trebuie să respecte Codul de etică profesională și să acționeze în interesul justiției și al cetățenilor, fără a compromite valorile morale sau legale.

Încrederea societății în organele de drept se află într-o strânsă legătură cu încrederea acesteia față de funcționarul public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne (în continuare MAI) – ofițerul de poliție. Anume imaginea fiecărui polițist în parte și a tuturor per ansamblu este principiul, norma de bază decisivă în aprecierea nivelului de încredere a fiecărei persoane în activitatea fundamentală a statului, care constă în soluționarea litigiilor, aflarea adevărului și, respectiv, un element de bază al unui stat de drept contemporan.

Formarea inițială, precum și continuă a unui funcționar public cu statut special din cadrul MAI prezumă nu doar acumularea sumativă a unei baze de cunoștințe, dar și formarea morală a acestuia, ceea ce ar reprezenta profesionismul în sensul larg al cuvântului. Anume factorul psihologic, spiritual, este elementul esențial în manifestarea profesională a specialiștilor din sfera administrației publice, și anume prin formarea unei gândiri și a unei confesiuni juridice corespunzătoare ce va face posibilă realizarea ulterioară a unui sistem de integritate caracteristic unui funcționar public cu statut special, polițist contemporan. Numai având profesioniști de calitate în domeniul afacerilor interne putem miza pe o încredere sporită a societății în poliție. Un profesionist poate fi integru în activitatea sa profesională zilnică, iar respectiv un neprofesionist își va pierde, ineluctabil, integritatea dintr-o incapacitate, capacitate redusă de aplicare profesională a limitelor integrității, prompt și eficient.

Referindu-ne la profesionalism, putem menționa că acesta este condiționat de dezvoltarea unor astfel de calități cum ar fi responsabilitate, competență, eficiență, promptitudine, corectitudine, iar dacă să ne referim la integritate profesională, specialistul va fi onest, ireproșabil, dând dovadă de o înaltă ținută morală și corectitudine, precum și de abilitatea de a-și realiza activitatea în mod imparțial și independent, fără a comite vreun abuz, respectând interesul public, supremația Constituției Republicii Moldova și a legii. Însă nicio calitate din cele menționate nu poate fi percepută ca fiind existentă în situația în care nu este o explicație corectă și concretă a acesteia. Din calitățile „morale” ale unui funcționar public cu statut special din cadrul MAI, integritatea, la moment, reprezintă una dintre cele mai complicate, percepută confuz. Integritatea reprezintă calitatea supremă pe care un polițist o poate dobândi la o anumită etapă a evoluției carierei profesiona-

le. Ea reprezintă cartea de vizită a funcționarului public cu statut special al MAI, elementul propriu al personalității sale care îi reflectă atitudinea față de atribuțiile care i-au fost încredințate, față de cetățean și față de societate în ansamblu. Devenind o necesitate a societății contemporane, integritatea, în special integritatea profesională, ca fenomen social a fost și continuă să fie tratată ca o categorie morală.

Rezultate obținute și discuții. Pentru început ne propunem să menționăm ce se înțelege prin „Capacitate juridică”.

Capacitatea juridică, sub aspect general, se referă la capacitatea unei persoane de a avea drepturi și obligații în conformitate cu legea. Este capacitatea de a acționa și a fi responsabil în fața legii și a sistemului juridic. Aceasta include capacitatea de a posedea drepturi, de a-și exercita drepturile, de a face, întocmi acte cu valoare juridică și de a fi parte, de a deține o calitate procesuală în procese judiciare.

În accepțiunea autorului A. Boar „capacitatea juridică este aptitudinea generală și abstractă a persoanei – privită individual sau ca obiect colectiv – de a fi titular de drepturi și obligații” [2, p. 110].

Potrivit lui Gh. Avornic „capacitatea juridică în raport cu subiecții de drept, se poate manifesta fie ca o capacitate juridică când este vorba despre o persoană fizică sau juridică, fie ca o competență în cazul organelor de stat, fie ca o suveranitate dacă este vorba despre stat” [1, p. 144].

În doctrina de specialitate rusă, unii autori promovează ideea că la definirea capacității juridice se țin cont de două elemente esențiale: *în primul rând*, distingerea aptitudinii generale și abstracte a persoanei de a avea drepturi și obligații; în al *doilea rând*, se arată că în lipsa acestora nu ar fi posibilă participarea persoanelor la relațiile sociale reglementate de drept (raporturi juridice) [8, p. 6].

În continuarea ordinilor de idei, în vederea stabilirii rolului pe care îl ocupă integritatea ca parte componentă a capacității juridice a funcționarului public cu statut special din cadrul MAI – polițiștilor, urmează să apreciem ce reprezintă integritatea. Analizând studiile mai multor autori, putem menționa cu încredere că integritatea poate fi privită multiaspectual, cum ar fi:

1) serie de trăsături, principii substanțiale, care se compun din onestitate, demnitate, cinste, incoruptibilitate, corectitudine, conștiinciozitate, competență și profesionalism. Toate acestea constituie direcțiile de bază ale conduitei unui specialist în domeniul dreptului;

2) un criteriu ce determină atitudinea societății față de anumite acțiuni sau calități ale persoanei, cum ar fi: aprecierea morală generală a personalității, constantă și pozitivă, reputația sa, iar, pe de altă parte, autoaprecierea, sensibilitatea față de opinia publică, față de aprecierea socială;

3) un model de comportament. Îndeplinirea cu onestitate a atribuțiilor, obligațiilor și a restricțiilor legale privind statutul acestor subiecți depinde de gradul de responsabilitate al fiecăruia. Concomitent, succesul instituției publice sau al autorității în care magistratul activează rezultă din gradul de integritate al acestora [3, p. 139].

Sub acest aspect putem să conchidem că integritatea este esențială în toate aspectele vieții, inclusiv în domeniul profesional, personal și social. Persoanele care demonstrează integritate câștigă încrederea și respectul celor din jur, contribuind la crearea unei culturi bazate pe etică și respect reciproc. Este un atribut valoros care poate influența relațiile interpersonale, reușita profesională și bunăstarea generală a unei comunități sau societăți.

De asemenea, legislația Republicii Moldova definește integritatea profesională ca o noțiune care ar conține o caracteristică multiaspectuală, generală a fenomenului integrității, și anume Legea integrității nr.82 din 25.05.2017 [4], la art.2 definește *integritatea profesională* – capacitate a agentului public de a-și desfășura activitatea profesională în mod etic, liber de influență necorespunzătoare și manifestări de corupție, cu respectarea interesului public, a supremației Constituției Republicii Moldova și a legii.

Cadrul normativ național de specialitate prevede și descrie procesul de desfășurare a verificării integrității profesionale, numit test de integritate. Astfel, Legea privind evaluarea integrității instituționale nr. 325 din 23.12.2013 [6], definește *testul de integritate profesională* – creare și aplicare de către testor a unor situații virtuale, simulate, similare celor din activitatea de serviciu, materializate prin operațiuni disimulate, condiționate de activitatea și comportamentul agentului public testat, în vederea urmăririi pasive și stabilirii reacției și a conduitei acestuia, determinând astfel gradul de afectare a climatului de integritate instituțională și riscurile de corupție în cadrul entității publice în procesul evaluării integrității instituționale.

Reieșind din interpretarea logică și per ansamblu a noțiunilor prezentate în actele normative de mai sus, putem concluziona că, deși integritatea profesională ca concept își regăsește abordarea în mai multe acte normative, la general, este definită ca un fenomen aparte, dându-i-se o definiție concretă și explicită.

Analizând în continuare per ansamblu noțiunile de capacitate juridică și integritate profesională, deducem că integritatea profesională a unui funcționar public cu statut special din cadrul MAI, trebuie să fie ca un element-cheie pentru aptitudinea generală și abstractă a acestuia de a avea drepturi și obligații și că în lipsa integrității profesionale nu ar fi posibilă exercitarea de către acesta a atribuțiilor și obligațiilor de serviciu stabilite prin lege. Evident, în aceste condiții, se face evidentă necesitatea cercetării

subiectului integritatea profesională a funcționarului public cu statut special din cadrul MAI – a polițistului în procesul instruirii inițiale și continue, caracterizată prin dimensiunile de calitate, performanță și profesionalism.

Astfel, în vederea dobândirii statutului de funcționar public cu statut special din cadrul MAI, legiuitorul prevede obligativitatea existenței integrității profesionale, aceasta fiind o cerință pentru angajare în astfel de funcții. Cu referire la angajarea în funcție publică cu statut special din cadrul MAI, Legea privind funcționarul public cu statut special din cadrul MAI din 2016 [5] prevede, în art.13 lit.f¹), cerința pentru angajarea în funcții publice cu statut special, că persoana poate fi angajată dacă „nu are, în ultimii 5 ani, în cazierul privind integritatea profesională, înscrieri cu privire la rezultatul negativ al testului de integritate profesională pentru încălcarea obligației prevăzute la art. 7 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 325/2013 privind evaluarea integrității instituționale și respectiv la lit.l) al aceluiași articol, dacă nu are interdicția de a ocupa o funcție publică sau de demnitate publică, ce derivă dintr-un act de constatare al Autorității Naționale de Integritate. Totodată, potrivit art.15 alin.(4), „Angajarea în funcțiile publice cu statut special în condițiile alin. (2) și (3) se face prin concurs, cu excepția cazurilor de angajare prin transfer de la alte autorități publice, Ministerul Afacerilor Interne solicită de la Centrul Național Anticorupție și/sau de la Serviciul de Informații și Securitate, certificatul de cazier privind integritatea profesională a candidatulului la angajare în funcția publică cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne”. Mai mult decât atât, potrivit aceluiași art.15 alin.(7) lit.a), candidatul care a promovat concursul poate fi numit în funcție numai după exprimarea în formă scrisă a acordului său privind testarea integrității sale profesionale și monitorizarea stilului său de viață.

Prin urmare, referindu-ne la primul element al capacității juridice a funcționarului public cu statut special din cadrul MAI – polițistului, cum ar fi aptitudinea de a avea drepturi și obligații, conchidem că integritatea profesională este unul din elementele esențiale în perspectiva dobândirii statutului de polițist, aceasta fiind o condiție impusă de legiuitor.

Cât privește al doilea element al capacității juridice a funcționarului public cu statut special din cadrul MAI, potrivit căruia în lipsa acesteia nu ar fi posibilă participarea, la relațiile sociale reglementate de drept, la exercitarea atribuțiilor, la exercitarea împuternicirilor, unde la fel menționăm că integritatea profesională persistă ca un element-cheie nu doar în momentul dobândirii statutului de funcționar public cu statut special din cadrul MAI, dar și pe întreaga perioadă de exercitare a funcțiilor sale.

Totodată, Legea nr. 288/2016 privind funcționarul public cu statut special din cadrul MAI [5], în art.5 indică principiile profesionale ale funcți-

onarului public cu statut special: „Activitatea funcționarului public cu statut special se desfășoară exclusiv în baza legii și pentru executarea acesteia, în interesul persoanei și al comunității, potrivit principiilor profesionalismului, confidențialității, *integrității profesionale* și loialității, stabilității în funcția publică, colaborării și cooperării, imparțialității și nediscriminării, transparenței, obiectivității, eficienței, responsabilității și subordonării ierarhice”. Totodată, funcționarul public cu statut special din cadrul MAI – polițistul, conform art.17 al aceleiași legi, este supus testării integrității profesionale, unde la alin.1 este descris ce înseamnă acest test de integritate profesională și anume, „reprezintă o metodă de verificare periodică a modului în care funcționarul public cu statut special își respectă obligațiile profesionale sau de conduită, precum și o metodă de identificare, evaluare și înlăturare a vulnerabilităților și riscurilor care îl determină să comită acte de corupție, acte conexe corupției sau fapte de comportament corupțional, ori să admită influențe necorespunzătoare în legătură cu exercitarea atribuțiilor sale de serviciu, constând în crearea de situații virtuale, similare celor cu care acesta se confruntă în exercitarea atribuțiilor de serviciu, materializate prin operațiuni disimulate, circumstanțiate de comportamentul acestuia în vederea stabilirii reacției și a conduitei adoptate”. De asemenea, în cazul nedepunerii declarației de avere și interese personale sau refuzului de a o depune, în condițiile art.27 alin.(8) din Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate nr.132 din 17 iunie 2016, funcționarul public cu statut special poate să înceteze raportul de serviciu, adică este eliberat din funcție (art.38 alin.(1) lit.p)).

Așadar, prevederile legale menționate *supra* duc la concluzia că testarea inițială de integritate profesională a candidatului la angajare nu este suficientă decât pentru o perioadă scurtă de timp în cadrul depunerii dosarului pentru concurs. Realizarea competențelor profesionale zilnic poziționează funcționarul public cu statut special din cadrul MAI – polițistul în condiții reale de activitate, face să continue să existe riscul afectării integrității. Prin acest fapt poate fi explicată necesitatea testării periodice a integrității profesionale a funcționarilor publici cu statut special din cadrul MAI, aflați în exercițiul funcțiunii, reglementare care de fapt se regăsește și în Legea privind evaluarea integrității instituționale.

Adițional la cele expuse, prin prisma prevederilor legale analizate, precum și luând în considerare definițiile integrității profesionale prevăzute în actele normative, putem menționa că de integritatea funcționarului public cu statut special din cadrul MAI depinde integritatea instituției, ministerului, la general, acesta fiind un element esențial al realizării ordinii de drept, justiției, misiunii de a apăra drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei

și, nu în ultimul rând, al fortificării unui climat de încredere a societății în poliție, percepută drept sistem și instituție publică.

Însă apare un alt aspect, la fel de important, ce ține de posibilitatea delimitării integrității profesionale care se manifestă în procesul de exercitare nemijlocită a atribuțiilor, de disponibilitate, profesionalism, integritate morală și profesională care are loc în afara orelor de serviciu ale funcționarul public cu statut special din cadrul MAI – polițistul.

Dintr-o altă abordare, integritatea profesională este reglementată și prin actele normative din domeniul deontologiei profesionale care sunt orientate spre a ghida imaginea funcționarului public cu statut special din cadrul MAI în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, precum în afara orelor de serviciu și, respectiv, este contextul specific răspunderii deontologice, ca formă a răspunderii disciplinare. Este foarte bine știut că practic toate instituțiile publice au coduri deontologice, excepție nu face nici MAI.

Deci, modul de comportament profesional al funcționarului public cu statut special din cadrul MAI – polițistului, este prevăzut în Codul de etică și deontologie [7], care, așa cum este menționat la art. 2, „are drept scop ghidarea comportamentului funcționarilor publici cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, astfel încât aceștia să respecte valorile morale și profesionale, principiile și normele de conduită, contribuind la prevenirea corupției și crearea unui climat de încredere în societate”. Dacă este să analizăm conținutul acestui cod, observăm că unul din principiile pe care se bazează conduita profesională a funcționarului public cu statut special, se regăsește și integritatea profesională, încadrat la art.4 alin.10) care specifică: „integritatea profesională – capacitatea funcționarului public cu statut special de a-și exercita obligațiile și atribuțiile legale și profesionale în mod onest, ireproșabil, dând dovadă de o înaltă ținută morală și corectitudine, precum și abilitatea de a-și realiza activitatea în mod imparțial și independent, fără a comite vreun abuz, respectând interesul public, supremația Constituției Republicii Moldova și a legii”.

În context, în funcție de gravitatea abaterii deontologice, răspunderea poate primi forma „disciplinară” sau poate depăși aceste limite, trecând în răspunderea civilă, contravențională și, ulterior, mai grav, în condițiile reglementărilor naționale și internaționale în domeniu – în răspunderea penală.

Totodată, o valoare mare în determinarea integrității profesionale a funcționarului public cu statut special din cadrul MAI – polițistului, o are nu doar comportamentul colectiv, dar și manifestarea subiectivă a acestuia. De aceea, garanțiile sociale oferite de stat funcționarilor publici cu statut special din cadrul MAI – polițistilor, este un element fundamental în evitarea manifestărilor lipsei de integritate de către polițiști. Astfel, garantarea reglemen-

tării juridice a integrității funcționarilor publici cu statut special din cadrul MAI este obligația directă a statului.

Concluzii. Integritatea profesională se referă la calitatea și comportamentul moral al unei persoane în cadrul unei profesii sau a unei activități specifice. Ea implică respectarea unor standarde etice ridicate, onestitatea, corectitudinea și responsabilitatea în desfășurarea activității profesionale.

Păstrarea integrității profesionale este esențială pentru a construi încrederea și respectul în cadrul unei profesii sau instituții. O persoană sau o organizație care își manifestă integritatea profesională servește drept exemplu pentru alții și contribuie la o cultură a respectului și a eticii în mediul profesional.

În contextul analizei integrității profesionale ca element de bază al capacității juridice a polițistului, menționăm că aceasta este o condiție obligatorie atât la formarea inițială, cât și la formarea continuă a acestuia. În acest sens, nu este necesară o delimitare între integritatea profesională a diferitelor categorii de angajați din cadrul MAI – funcționari publici cu statut special sau polițiști. În pofida faptului că statutul acestora este diferit, în ce privește aspectul integrității profesionale, acesta, în majoritatea cazurilor, este asemănător. În context, menționăm o interacțiune vizibilă atât între principiile ce formează statutul polițistului, cât și între componentele acestui statut, printre care se regăsește și integritatea profesională. Analogic, lipsa de transparență și inactivitatea în procesul de instruire inițială, de accedere și promovare în cariera de polițist afectează, chiar în perspectivă apropiată, independența și imparțialitatea acestuia. Un moment îmbucurător este faptul că legiuitorul a dat o definiție concretă și exhaustivă a integrității profesionale, ceea ce creează un câmp de claritate și fără loc de interpretări.

De asemenea, este de menționat că manifestarea integrității polițistului este imposibilă, dacă nu este promovat și consolidat sistemul de garanții sociale, care cu siguranță pe de o parte va influența psihologic polițiștii, iar pe de altă parte va asigura garanția integrității. Astfel, ar trebui să existe un echilibru între condițiile de integritate a polițiștilor și garanțiile sociale oferite de stat acestora.

Integritatea profesională este fundamentală pentru a menține încrederea publicului în sistemul polițienesc. Atunci când polițiștii demonstrează integritate și respect față de lege și etică, aceasta contribuie la întărirea încrederii generale a sistemului afacerilor interne.

Referințe bibliografice

1. Avornic Gh. *Tratat de teorie generală a statului și dreptului*. Vol. II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2010, 580 p.

2. Boar A. *Elemente de teoria dreptului*. Timișoara: Multimedia SRL, 1996. 282 p.

3. Boguș A. *Integritatea profesională a funcționarilor publici*. În: „25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic”, Chișinău, 2016, p. 138-144.

4. Legea integrității nr.82 din 25.05.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 229-243 din 07.07.2017.

5. Legea privind funcționarul public cu statut special din cadrul MAI nr.288 din 16.12.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 40-49 din 10.02.2017.

6. Legea privind evaluarea integrității instituționale nr.325 din 23.12.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 277-287 din 26.08.2016.

7. Hotărârea Guvernului pentru aprobarea Codului de etică și deontologie al funcționarului public cu statut special din cadrul MAI nr. 629 din 08.08.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 289-300 din 11.08.2017.

8. Белявский А.В. *Судебная защита чести и достоинства граждан*. Москва: Юридическая литература, 1966, 61 p.